

توقیعات امام زمان شامل چه مباحثی است؟/ چرا توقیع اهمیت دارد؟

توقیعات امام زمان (عج) مجموعه کلمات امام است که به سه مقطع زندگی آن حضرت برمی‌گردد و شامل موضوعاتی از قبیل مسائل اعتقادی، فقهی، ادعیه و... می‌شود.

توقیعات امام زمان (عج) مجموعه کلمات امام است که به سه مقطع زندگی آن حضرت برمی‌گردد و شامل موضوعاتی از قبیل مسائل اعتقادی، فقهی، ادعیه و... می‌شود.

به گزارش خبرنگار مهر، متن زیر جلسه سی و نهم از سلسله مباحث مهدویت است که توسط حجت الاسلام سیدمحمدباقر علوی تهرانی ایراد شده است.

در خصوص وظایف نواب خاص صحبت می‌کردیم وظیفه دومی که برای نواب لحاظ شده جلوگیری کردن از ادعای بابیت بود.

اگر کسی ادعای نیابت خاص کرد، این ادعا باید همراه با کرامت باشد. و چون نمی‌تواند کرامتی را ارائه بدهند، بنابر این آنها نمی‌توانند نایب باشند. کرامت هم به درخواست من باید باشد نه به قدرت طرف، او ممکن است چهار تا کار شعبده بازی بلد باشد بگوید می‌خواهی این کار بکنم؟ نه، آنچه من می‌خواهم باید اتفاق بیفتد و کسی که این نیابت را داشته باشد باید بتواند انجام بدهد. نواب اربعه این توانایی را داشتند، کرامت های خیلی عجیبی داشتند فرصت بشود یکی از کرامت ها را بیان کنم.

کار نواب این بود که جامعه را طوری آماده می‌کردند که رؤسای شیعه امامیه در مقابل مدعیان بایستدند، و سومین کار صدور توقیع از ناحیه امام زمام علیه السلام بود. یک نفری که در آن دوره ادعای بابیت کرد، بعد ادعای مهدویت کرد، بعد ادعای نبوت کرد و بعد ادعای الوهیت کرد. اساساً انحراف در او جایی توقف پیدا نکرد و به ذلت گرفتار شد.

ما یک بحثی داریم از سلسله بحث های مهدویت تحت عنوان توقیعات صادره. این توقیعات صادره اولاً توقیع به چه معنایی هست؟ ثانیاً چه نوع از فرمایشات حضرت را پوشش می‌دهد؟

توقیع در لغت به معنای نشان نهادن، یک علامت را قرار دادن بر یک نوشته است. حالا این نشان یا امضاء است یا اعلام می‌کنید مساعدت شود یا باطل شد، این را در لغت توقیع می‌گویند. در اصطلاح توقیع صدور یک متنی است از یک شخصیتی در موقعیت بالاتر در مقام پاسخ به یک نوشته. وقتی یک نوشته محضر یک بزرگتر می‌آید توضیح می‌کند مثلاً رسیدگی شود این را توقیع می‌گویند. دیگر امضاء و این حرف ها نیست آنچه را پاسخ می‌دهد. جواب س&WZJ&؛ؤال مثلاً می‌دهد. یا مساعدت می‌کند و یا هر کاری که می‌کند.

در فرهنگ شیعی واژه توقیع بر مکاتبه های و منشورها و نامه های امامان علیهم السلام حتی بدون دریافت نام و درخواست قبلی اطلاق می‌شود و گاه برخی پیام های شفاهی امام عصر علیه السلام را نیز توقیع می‌گویند که مثلاً امام علیه السلام توصیه ای را شفاهاً می‌فرمانید.

۱- پس گاهی اوقات یک درخواستی را می‌دهند امام علیه السلام پاسخ می‌دهد؛

۲- گاهی اوقات خود امام علیه السلام بداعتاً این کار را انجام می‌دهند خودشان شروع می‌کنند بدون این که درخواستی بوده باشد؛

۳- و گاهی اوقات امام علیه السلام کلام شفاهی دارند: به فلانی بگو این کار را نکن می‌شود توقیع - اولین امامی که از او توقیع صادر شد وجود نازنین حضرت موسی بن جعفر علیه السلام است.

شخصیت عالی مقام حسن بن علی و جنان به امام نامه می‌نویسد به امام می‌گوید از خدا برای من طلب فرزند کنید این توقیع از مخصوصاً خواندم که بدانید که اگر کسی اولاد ندارد راهش موسی بن جعفر علیه السلام است هم توسل به موسی بن جعفر علیه السلام و هم ان شاءالله آن رفتارهای پزشکی است.

- در قلبِ ایسناد است: فَوَقَّعَ فِي الْكِتَابِ قَدْ قَضَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَاجَتَكَ وَ سَمَّهٗ مُحَمَّدَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ عَلَيْهِ السَّلَامِ پای در خواست حسن بن علی و نوشت به این که توقیع کرد به این معنا که خداوند بزودی حاجتت را برآورده خواهد کرد و پسری است و نامش را محمد بگذار پس اولین توقیع رسمی ساحت مقدس موسی بن جعفر علیه السلام است.

توقیعات در زمان امام رضا علیه السلام و در زمان امام هادی و امام عسگری سلام الله علیهم اجمعین دیگر اوج می گیرد و دلیلش هم اینست که دیگر چون مردم خیلی راحت نمی توانند با امام ارتباط بگیرند و دسترسی ندارند. شاید ملاک این که از زمان موسی بن جعفر علیه السلام توقیع شهرت پیدا می کند بخاطر این است که مردم تا قبل از موسی بن جعفر علیه السلام دسترسی به امام داشتند ولی از موسی بن جعفر علیه السلام به بعد دسترسی ندارند. و اسم این نامه نگاری ها را توقیع می گذارند چون مردم دیگر نمی توانند دسترسی پیدا بکنند.

- نکته بسیار مهمی که در بحث توقیع مطرح می شود اینست که این نامه ها دسته بندی دارد. دسته بندی هم به این صورت است که:

- بخشی پاسخ مسائل اعتقادی است راجع به صفات خدا صحبت کردند.

- بخشی مربوط به مسائل فقهی است.

- بخشی مربوط به کرامت است یا درخواست حاجتی کردند امام پاسخ دادند.

- و بخشی صدور ادعیه است. بعضی از ادعیه ما صادره از امام عصر علیه السلام است مثل زیارت آل یس مثل زیارت ناحیه مقدسه اینها را امام علیه السلام نوشتند.

- و بخشی هم موضوعات پراکنده است یعنی آن قدر متعدد است که نمی شود تحت یک عنوان خاص قرارش داد. اولین کتابی که راجع به توقیعات جمع آوری شده است جناب شیخ صدوق در کمال الدین و تمام النعمه و جناب شیخ طوسی در کتاب الغیبه آورده اند. اهمیت جمع آوری این دو بزرگوار این است که برخی از آقایان ادعایشان این است که ما به آن طایفه ای از روایات اهمیت می دهیم که در منابع کهن وجود داشته باشد. اگر یک روایتی در کتاب های صدوق و شیخ طوسی نبود ولی در متأخرین از روایات بود خیلی برای بعضی مورد توجه نیست:

۱- اما نکته مهم اینست که این توقیعات در منابع کهن موجود است یعنی شیخ طوسی و جناب شیخ صدوق آن را آورده اند. این یک نکته حائز اهمیت است.

۲- نکته دیگر این که اساساً برای ما چرا توقیع اهمیت دارد؟ توقیع از نظر ما به این دلیل اهمیت دارد که ما بدانیم امامان گر چه ظاهر نیست اما حضورش به نحو اشراف بر جامعه است.

ما باید همواره بدانیم که امام ناظر ماست و امور و شئون ما برایش اهمیت دارد.

اثر سید مجتبی بحرینی کتاب حدیث توقیعات، توضیح راجع به توقیعات داده اند. کتاب نشانی از امام غایب اثر دکتر محمد مهدی زکینی بازننگری و تحلیل توقیعات؛ این کتاب هم توقیعات را تحلیل کردند.

توقیعات در واقع مجموعه کلمات امام علیه السلام است. مجموعه کلمات امام عصر علیه السلام به سه مقطع برمی گردد.

- یک بخش در زمان ولادت هست تا پنج سال عمر شریف شان زیر سایه پدر بزرگوارشان دو تا کلمات را این جا بیان می کنم.

- حضرت امام عسگری علیه السلام فرزند بزرگوارشان که دنیا آمدند فرزند را به سینه چسبانند و به ایشان فرمودند: سخن بگو، نوزاد شروع کرد به سخن گفتن، اولاً سخن گفتن نوزاد سابقه دارد در زمان حضرت عیسی که معصوم است و در غیر معصوم آن شاهدهی که برای جناب یوسف علیه السلام اقامه شد.

حضرت فرمود **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) شَيْخِ طَوْسِي** رحمه الله عليه می فرماید جمله دومی را که از امام جمع آوری کردند اینست که حضرت وقتی بدنیا آمدند بعد از شهادتین، عطسه کردند، در عطسه الحمد لله رب العالمین گفتند **وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ** این جمله خیلی عجیب است. ظالمان و ستمگران فکر می کنند حجت الهی از بین رفته، اگر خدا به ما اجازه بروز و ظهور داده بود تمام شک ها برطرف شده بود. این بخشی از کلمات و سخنان امام در پنج سال اول است.

بخشی از کلمات امام در دوره غیبت صغری است. اگر ما راجع به توقیع صحبت می کنیم راجع این ۶۹ سال داریم صحبت می کنیم و **إِلَّا عَالَمَانِ** ما در توقیعات که در دوران غیبت کبری صادر شده در صحت آن خیلی باور ندارند. لکن اصل توقیعات در آن ۶۹ سال است با آن محوریتی که عرض کردم برخی ادعیه است، مثل زیارت آل سین، مثل زیارت ناحیه برخی پاسخ به مسائل شرعی است یعنی فقهی است، برخی مسائل اعتقادی است، برخی صدور کرامت است و در واقع از امام درخواست دعا داشتند.